

«Bular Hudaýa bil baglanok»

Category: Kitapcy, Nukdaýnazar, Söhbetdeşlik

написано kitapcy | 22 января, 2025

"Bular Hudaýa bil baglanok" IHSAN ELIAÇYK: «BULAR HUDAÝA BIL BAGLANOK»

• **Ylahyýetçi Ihsan Eliaçygyň Odatv saýtyna beren interwýusy**

Ylahyýetçi alym Ihsan Eliaçyk eýýäm birnäçe wagt bări gyzgyn seslenme döredýän çykyşlary bilen dillerden düşenok.

Hususanam, AKP hökümetiniň ýöredýän syýasatyna garşy yslam çeşmelerine esaslanyp edýän tankydy bellikleri birgiden gowurlaryň turmagyna sebäp bolýar. Bir gezek emewi dininiň öwredilýän Ymam Hatyp liseýlerini tamamlanlaryň kellesini sähel işledip bilenleriniň «ateist» bolma ähtimallygynyň bardygyny öňe süren Eliaçyk soňky gezek «konserwatiw mankurt» sözi bilen üns merkezine oturdy. 1-nji maý günü «Fatih» metjidinden «Taksim» meýdanyna çenli ýöräp kortež döreden we özlerine antikapitalist diýýän «Musulman ýaşlar» toparynyň AKP kongresiniň geçen günü çapdan çykan manifestiň taýýarlanmagyna gatnaşan Eliaçygyň pikiriçe, «möjekler bilen hüjüm edýär, guzular bilen mäleşýärler» meñzetmesini eden AKP häkimiyeti kyblasyny ýitiren ýagdaýda dur. Premýer-ministr Erdogan wezipe ygtyýarlygyndan peýdalanyň baýlyk toplamakda aýyplap, agyr dil bilen tankyt eden Eliaçyk «Mundan lider bolmaz. Munuň yzyna düşmek dürs däl. Munuň bilen ara çäk goýmaly. Muňa gylyç çekilmegi we «seni şunuň bilen doğrularys» diýmek gerek» diýdi.

Odatv saýtynyň adminstrasiýasy bolup batyrgaý çykyşlary arkaly gowur turuzýan Ihsan Eliaçyk bilen gürrüňdeş bolanymyzda AKP, konserwatiwlik we onuň özi aýtmyşlaýyn «liberallardan mysal alyp» ýasaýyşy myzy talaýanlar barada pikir alyşdyk.

Günorta Amerikadaky sümme tokaýlaryň hususylaşdyrykan günü indeýleriň «mülk Inkiňkidir!» diýip gygyryşandyklaryny aýdan Eliaçyk hut şol günlerde Käbäniň 120 kilogram altın bilen nagışlanan matasynyň täzelenip, altynlaryň şol dabara gatnaşan

liderleriň arasynda paýlaşylýandygyna ünsi çekip, bu iki wakany deňeşdirýär we «Alla şol gün Käbede däl, «mülk Inkiňkidir!» diýip bagyran indeýleriň wyždanyndady» diýýär...

– AKP kongresiniň geçen günü daşarda kumanýa (gury azyk-cuxoý naëk) paýlanandygyny, münberde-de premýer-ministr Erdoganýň çykyş edip duran wagty zalda aglaşýanlaryň bardygy görüldi. Bu sahnalar geçen ýyl Demirgazyk Koreýanyň döwlet ýolbaşçysy Kim Jonguň ölüminiň yzyndan zor bilen agladylan adamlary ýada salýandygy baradaky tankydy bellikleriň edilmegine getirdi. Kongresde düşülen fotosurata we onuň soňy barada nämeleri aýdyp bilersiňiz?

– Kongresiň geçen günü aglamjyran konserwatiw gatlagyň şuny bilmegi gerek: Gardaşym, eger siziň durmuşyñyzda iň belent gymmatlyk din bolýan bolsa, bu diniň bir pygamberi bar. Yzyna düşyän lideriňizi şoňa görä ölçerseňiz dogry bolmazmy? Pygamber nähili jemgyýetçilik durmuşynda ýaşan bolsa, yzyna düşyän lideriňizem şolar ýaly jemgyýetçilik durmuşynda ýaşamagy gerek. Pygamber nähili aradan çykan bolsa, musulman lideriňem şolar ýaly aradan çykmagy gerek.

Şindi serediň, pygamber ýigrimi üç ýyllap din we döwlet işini alyp barypdyr, pygamberlik edipdir. «Din-u-döwlet» sözi köne dilde aýdanymyzda, din we jemgyýetçilik işlerini öz içine alýar. Eger siz özüňizi bu işe bagışlan bolsaňyz, özüňize degişli durmuşyñyz, özüňize aýran bähbidiňiz, peýdaňyz bolmaly däl.

Pygamberimiz (s.a.w) ýigrimi üç ýyllap ýeke donunda gezdi, ýeke dony bilenem gitdi. Yzynda hiç zady galmadı. Hezreti Omaryň (r.a) öz işini edende öz şemini, döwletiň işini edende döwletiň mumunu ýakandygyny süýjedip-süýjedip birnäçe ýyllap Ymam Hatyp liseýleriniň gurnaýan dabaralarynda aýdan bolýarlar. Belki-de, Taýýip Erdogan munyň sahnasyň-da oýnady. Ol şonuň üsti bilen meşhurlaşdy. Şindiki ýasaýsyna serediň...

- Şindiki ýasaýsyna seredeniňizde näme görýärsiňiz?
- Şuny anyk aýdyp biljek, men Taýýip Erdoğana asla ses

bermerin. Nämüçin? Munuň iň ýönekeý, in gysga we iň düşnükli bir sebäbi bar. Çünkü ol «kenz»-çi. Ýagny wezipe ygtyýarlygyny ulanyp, pul we baýlyk toplaýar. Mundan lider bolmaz. Musulman lider bolmag-a beýlede dursun. Munuň yzyna düşmek dürs däl. Munuň bilen ara çäk goýulmagy gerek. Muňa gylyç çekilmegi we «seniň şunuň bilen dogrularys!» diýilmegi gerek. «Sen näme etjek bolýarsyň?» diýmek gerek. Özem bu adam söwdagär. Hemişeki söwdagär ýagny. Ilki öz işlerini edýär, soň wagty galsa halkyň işlerine seredýär. Onuň aýaly-da söwdagär. Olam dek oturanok. Hassahanalary açýar, ondan aksiýa, mundan aksiýa. Bu näm boluş? Söwdagärdenem bir lider bolarmy, gardaşym? Döwlet, ýagny millet siziň maşgalaňzyň ýedi puştunyň ýasaýsyny pensiýa çykansoňam goragy astyna alypdyr. Birinji derejeden pensiýa prosedurasy eliňizde. Saglygy goraýyış hyzmatyndan bilime çenli bar zat size mugtuna hyzmat edýär. Döwletiň uçary bilen syýahat edýärsiňiz, döwletiň ložmanynda oturmaga hukugyñz bar, emriňizde ýasyryň hak-heşdekler bar, o bar-bu bar, garaz... Şindi siziň ýene mätäçiliğiňiz bolup biler? Sen nämüçin mal toplaýarsyň, näme üçin pul toplaýarsyň? Sen premýer-ministr bolansoň, işden gidenden soňam halk deputatylygyňa galýaň we öñki premýer-ministrler, halk deputatlaryna berilişi ýaly olýänçä pul tölenýär. Yaşaýylary doly kepillige alynan. Şuńça ýeňillige kanagat etmän baýlyk toplamagyň näme manysy barka, men düşünemok? Muny ýönekeý raýat etse «adam ertesiniň gamyny iýýär» diýip bolar. Emma hemme zady gorag astynda bolan bu adam nämüçin dynman pul we baýlyk toplaýarka? Näme etjek bolýarka? Ine, hut şu ýerde-de doýdum-dolmazlyk, açgözlük bar. Birem Hudaýa ynanma meselesinde nogsanlyklary bar.

– Nähili nogsanlyk? Biraz açygrak düşündiräýseňiz?

– Ýagny, bular Hudaýa ynanýandygyny aýdýarlar, emma bil baglap bilenoklar. Ynanýar, ýöne bil baglanok. Ynha, olaryň Hudaýa bolan ynanjy. Ýogsam bolmasa Hudaýa ynanmak başga zat. Kuranzol-zol «Gökden ýagmyr ýagar, ýerden ot biter, Allaha ynanyň» diýýär, «Ryzkyňz kesilmez, Allaha bil baglaň» diýýär, «Allaha

töwekgellik ediň, munuň üçin zat toplamaň» diýýär. Hudaýa bil baglap bilmeýän adam zat toplaýar, özünü gorag astyna almaga jan edýär. Hudaýa bil baglamak, ýagyş-ýagmyra, tebigata, nebata (ösümlige) bil baglamak diýmekdir. Ýasaýyş bil baglamak diýmekdir. Gytçylyk bolmaz, işleseň bar zat bolar, gam çekme. Şindi zat zat toplaýan bolsaň, başgalaryň zadynyň azalýandygyny aňladýar. Yer ýüzünde tebigy deňagramlylyk bardyr we bu düzgün deňligiň üstünde gurulypdyr. Kimdir biri bir ýerde gereginden artyk zat toplaýan bolsa, başga biriniň zadynyň kemelyändigini görkezýär. Ýazgyt, kysmat, nesibe – bular Kuranyň deňlikçi düşunjeleridir. Emma häzirki «öli» Kurany teswirleýişleri bilen bu düşunjeleri ters terjime edip, onuň hakyky manysynyň üstünü gömdüler.

– Siziň üns bererlikli bir tankydy belliğiniz bar, «möjekler bilen hüjüm edip, guzular bilen mäleşýärler» diýipdiňiz. Nämé diýmek bu?

– Hökümet hemise ikiýüzli hereket edýär. Mysal üçin, Neşet Ertaşyň setirlerini okaýarsyňz, emma Neşet Ertaş ölmänkä «eğer yzymda bir halta un goýan bolsam, günä iş etdigimdir. Meni mazara goýmanka şol bir halta uny paýlaň» diýipdi. Şindi siz Neşet Ertaşyň setirlerini okaýarsyňz, onda şoň ýaly ýaşamagy-da, şoň ýaly ölmegi-de başarıň! Eýse Taýýip Erdogan aradan çykanda yzynda näçe halta uny galarka? Sen şindi Neşet Ertaşyň setirlerini okaýan bolsaň, onuň ölüm-i-hä şeýle, pygamberimiziňkiden (s.a.w) tapawudy ýok... Pygamberimizem (s.a.w) şular ýaly görnüşde aradan çykypdy. Yzynda towuga yüklärlik zady ýokdy. Iň soňky ýedi dirheminem öz eli bilen paýlapdy. **«Men ýedi dirheminem bolsa, Rebbiniň huzuryna mülkiýet bilen çykasym gelenok»** diýipdir.

Şonuň üçin meniň pikirimçe, eger öte geçmeýän bolsam, bu iňňän ajaýyp ölümdir. Ol bulary ulanýar, emma olaryň ýasaýsy ýaly ýaşamaýar. «Malam ýalan, mülkem ýalan» diýen bolýarsyň, emma ömrüň mal-mülk toplamak bilen geçýär. Özem Neşet Ertaş döwletiň sungat işgärine berýän paýyndan yüz öwren adam. Şonuň üçinem ony soňky ýoluna ugradanda döwlet derejesinde çäre

geçirmegiň hajaty ýokdy. Oňa döwlet apparatyndan adamlar gatnaşmaly däldi. Gatnaşaýanam bolsalar, iň yzky hatarlarda durmalydy. Şonuň üçin jynazasy-da ýoýuldy. Şindi AKP-niň daşarky syýasatyna göz aýlasaňyz, bularda-da şol bir zady görersiňiz. Mysal üçin, kongrese **Emin Jemaýel** gatnaşdy we alkyşlandy. Emin Jemaýel kim? Ysraýylada «Sabra» we «Şatilla» teraktlaryny amala aşyran «Falangist» partiýasynyň şol wagtky başlygy. Ýagny, «Sabra» we «Şatilla» teraktlarynyň syýasy sebäpkäri. Ony kongrese çagyryarsyňz we ony adamlar el çarpyp garşylaýar. Bu näm boluş, bu niçik lahana turşusy? Ine, «möjekler bilen hüjüm edýärler, guzular bilen mäleşýärler» diýen sözümiň manysy şu. Hem o tarapdan görünip, hem bu tarapda bolmak. Hem goşgusyny okaýar, hem onuň ýaly ýaşamaýar.

- Daşarky syýasat gürrüñini has giňişleýin düşündiräýseňiz?...
- Kiçijik mysal bereýin, häzir diýyändirler: «Saňa PKK hakynda ýigrimi dört sagatlap maglumat berjek». Munuň öwezine-de «Owganystana gidip, «Talibana» garşı uruşmaly bolarsyň» diýýär. Hökümetem muna lepbeý diýýär. Häzir türk esgerleri Owganystanda «Taliban» awyna – jady awyna çykdy. Eýýäm birküç günüň içinde on sekiz adam wepat boldy. Obalara dökülýärler, talibanlar bar diýip, gan dökýärler. Amerikanlar türk esgerlerini ol ýerde hut şu maksat üçin ulanýar. Türk esgeriniň Owganystanda dynnym ýaly abraýy galan bolsa, bolanjasynam şeýdip dökýärler. Siriýany alanda-da şeýle. Türkiyäni Siriýa sokjak bolup jan edýärler. Muňa garşylyk bergilerimize garaşyk eden bolýarlar. «Ýene pylança kredit berip bilerin» diýen bolýarlar, pylan-pysmydan... Amerikanlar seni ulanmasa, seniň peýdaňy görmese, saňa ýeke köpük pulam bermeýär, seniň bilen salama-da sataşmaýar, seniň yüzüne-de seretmeýär. Eger olar saňa PKK hakynda maglumat berýän bolsa, garşylygynda hakynatutma killerlik etmegiňi isleyär. Olar seni Siriýa sokmak üçin «bergileriňe garaşyk ederin» diýýär. Günbatarlylaryň edähedi şeýle, gardaşym. Bulara ynam edip, ham-çam bolarlygy barmy? Meniň pikirimçe, AKP hökümeti kyblasyny ýitiripdir. Ýüpden boşanan däli öküz ýaly haýsy

ugura gitjegini bilenoklar. «BDP-ny deňimiz hasap edemzok» diýýär, ertesi günü «Ymralyda gepleşiklere başlap bileris» diýýär. Birisi Diýarbekiriň içeri işler müdiriniň beýanatyna arka durýar, başga bir ýanda Taýýip Erdogan çykýar «oň ýaly zat ýok» diýýär. Kelleleri buýr-bulaşyklar, näme etjeklerini bilenoklar. Häzirki wagtda Türkýede eradaly syýasat ýok.

– Häzir syýasatyň üns merkezinde esasan täze konstitusiýa, prezidentlik sistemasy we referendum çekişmeleri bar. Siziň pikiriňizce bu zatlaryň soňy nähili şekillenerkä?

– Men häkimiyeti syýasy nukdaýnazardan şeýleräk tankyt edýärin: Döwletiň çemeleşmelerini üýtgedenoklar, öz çemeleşmelerini döwletleşdirýärler. Munuň iň aýdyň mysaly, Taýýip Erdoganýň syýasy etsem-petsemledir. Ýagny, sistemany öz bähbidi üçin üýtgetmäge synanyşýar. Hatda konstitusiýabam özi üçin üýtgedýär. Hasaplary şu: Konstitusiýada Prezidentiň partiýasynyň bolmagy baradaky maddalary aýyrjak bolýarlar. Şeýlelikde Taýýip Erdogan Prezident bolanda, partiýasy-da bolar. Prezident dolandyryşyň başy bolandygy üçin hökumet ýygnaklaryna-da başlyklyk etmäge hukuk gazanar. Yene biraz ygtyýarlygyny artdyrmak bilen birlikde, awtomatiki ýagdaýda ýarym başlyklygы eLINE alar. Ministrler kabineti Prezidentiň ýolbaşçyligynда jemlener. Premýer-ministrem Prezidentiň kömekçisi ýaly bolup galar we partiýaly prezidentlik bilen birlikde ýarym başlyklyk sistemasyna geçdikleri bolar. Şindi bu nämäni aňladýar: öz syýasy gelejegi üçin sistemany üýtgetmegi aňladýar. Diňe öz ykbaly üçin. Hawa, sistemanyň üýtgedilmegi hökmany şert, emma bu bir şahsyň ykbaly üçin üýtgedilmeli däl. Mundan owal Turgut Özalam şeýtjek bolupdy. «Sistemanyň şu-şu taraplary men bolmanda-da üýtgedilmegi hökmany» diýmeli. Ýagny, döwletiň çemeleşmeleriniň üýtgedilmegi lazym, «ýurduň bähbidi üçin iň dogrusy şudur» diýilmegi lazym. Bularы pikirlenenok, ilkinji nobatda özuniň näme boljagyny pikir edýär. Bu öte ýalňyş.

– Antikapitalist musulman ýaşlar barada näme aýdyp biljek?...

– Bu ýaşlar öñden bäri şu meselelere kelle döwýän, çykalga gözleýän ýaşlardyr. Emma olar bu garşylyklaryny yslam atmosferasynda ýeterlik gozgap bilenoklar. Gozgan ýagdaylarynda-da, näletlenýärler. Çünkü yslam gatlaklary olaryň garşylyk bildirýän zatlaryna garşylyk bildirenoklar. Meselem, olaryň iñ uly garşylygy **kapitalizm**. Aýratynam “kapitalizm Allanyň duşmanydyr” diýen pikire gol ýapýarlar. Musulmanlaryň aglabasynyň kapitalistleşýändigini, kapitalizme tarap taýyp gidýändigini görýärler. Dini jemagatlaryň ählisiniň dawasynyň otuz ýyllyk göreşiň soñunda kapitalizme abdest (täret) aldyrmak bilen tamamlanandygyny görýärler. Bugün seredip görseňiz, milli aňyýet şeýle, AKP şeýle, dini jemagatlaryň, nurjulalaryň köpüsi şeýle. Müsürde «İhvan-ı Müslümîn» («Musulman doganlar») guramasu şeýle, Päkistandaky «Jemaat-i İslami» («Yslam jemagaty») guramasy şeýle. «Hamas» we «Hizbullah» guramalary-da şeýle. Şamçyragyň geregi ýok, ýoluň soňy belli. Şeýlelikde näme bolar öydýäňiz, kapitalizme garşy yslam dünýäsinde sagdyn alternatiwa ýok. Jümle dini jemagatlaryň göreşi harçlyklardan artan-süýsen haýyr-sahawatlara arkaýyn bolup edilýän dini janypkeşliklerden ybarat. Bolany, başga zat ýok.

Şindi bärde täze uguryň üstünde işlenýär. Bu ýaşlar taýýarlan manifesti bilen dini jemagatlara ýüzlenýär: indi deňiz gutardy, gury ýer görnüp başlady. Özüñizi atyp biljek ýeriňiz ýok. Bizi mundan beýläk aldap bilmersiňiz. Şonuň üçinem biz özümize bu ugury saýlap alýarys. Birinji mesele şu. Kapitalizme garşy çykmak. Siziň ram bolan, şypba-ýapyş bolan zadyňza garşy çykýarys. Düýp garşylygyň şundan başlamagy gerek. Şonuň üçinem antikapitalist çagyryşlary edip şular ýaly manifest taýýarladylar. Meniňem bu manifeste goşandym boldy. Menem onuň mazmunyna öz pikirlerimi goşdum we manifest çap edildi. Munuň netijesinde-de «Kapitalizme garşy göreş» kružoklarynyň gurulmagy müwessa bilindi. Nesip bolsa, bu asyllı başlangycz ýaşlaryň toplumlaýyn hereketine öwrüler.

– Kružogyň adynyň «Sowuk uruş» döwründe ABS-nyň täsirinde gurulan «Komunizme garşy göreş» kružoklarynyň adyny

ýatlatmagynyň aýratyn bir manysy barmy?

– Hawa, bu biraz «Kommunizme garşy göreş» kružoklaryny ýatladýar, emma düýbünden başgaça. Bu, bir manyda ygtybarlylygy dikeltmegi (iade-i itibar) we mirasy ret etmegi (redd-i miras) aňladýar. Taryhy waka.

– Bir tarapdan alanda «Kommunizme garşy göreş» kružoklarynyň döreden netijesi dälmikä, şumatly garşylyklaryň çeşmesi?

– Bärde munuň düýbünden tersine bir erada bilen muňa garşy çykylýar. Ýagny, «Kommunizme garşy göreş» kružoklarynyň antitezisi formasynda. Bärde üns bermeli zat, kapitalizme garşy göreş kružoklarynyň dini gatlaklardan gelýän adamlar tarapyndan gurulmagydyr. Bu Türkíyede ilkinji gezek bolýar. Şol bir wagtyň özünde, meň pikirimçe bir bir milatdyr (öwrülişik sepgidi) we üns berilmäge mynasypdyr. Muny çepçi (kommunist) gatlaklardan gelýän ýaşlar edenok, gaýtam tersine, «Kommunizme garşy göreş» kružoklaryndan ýetişenleriň çagalary, hatda agtyklary edýär. Bu, üstünde birentek jedeli ediljek ýagdaý. Manifesti bilen, «Kapitalizme garşg göreş» kružoklary bilen Türkíäniň birnäçe ýerinde ýaşlarymyz oýanar we aňyýetimizde öwrülişik bolup geçer diýip umyt edýarin. Öz hanasynda akmaga başlan hereketimiz gün geçdikçe dolup-daşjakdyr we bizden soňky geljeklere hemişelik miras bolup galar.

– Bu herekete hususanam çepçilerden «synpy göreşe zyýan etjekdigi» barada tankydy bellikkere we «yslam many-mazmun taýdan kapitalizme garşy çykyp bilməz» diýen ýaly seslenmelere nämeleri aýdyp biljek?

– Bu diýseň ýalňyş pikir. Türkíedäki synpy göreş gaýtam indi «antikapitalist musulmanlaryň» pikirleri bilen öz mynasyp ornumy tapar. Has oval «kabeller» ýalňyş çatylypdy. Pikir edip görün, gelmişek bolşewik gelip, «Hudaý barmy, ýokmy?» jedelini edýär. Muny çepçilerimiziň arasynda edenlerem boldy. Garamaýak adamlaryň arasynda «Hudaý barmy, ýokmy?» jedelini etmegiň hiç

hili manysy ýok. Şonuň üçin bu göreşiň ugry indi ýoluna gitse gerek.

Meniň ene-atam iki zady ýerde görse alyp öperdi we ýokary galdyrardy: birinjisi Kurany-Kerim, ikinjisi-de çörek. Alla, çörek, erkinlik... Şindi bu düşunjeler bir ýere jemlendi. Hakyky göreş indi başlaýar.

• **ALLA KÄBEDE DÄL, «MÜLK INKIÑKIDIR!» DIÝIP GYGYRÝANYŇ WÝŽDANYNDA!**

– Premýer-ministr Erdogan, ýalňışmaýan bolsam, 2009-njy ýyldaky Bütindünýä suw forumunyň öňüsyrasyndaky bir çykyşynda «Allanyň suwuny pula öwürýärис» diýipdi. Munuň yzysüre Türkíyäniň ähli suwly-çeşmeli dereleri hususy firmalaryň ygtyýaryna berildi. Ýaşaýan jülgelerinde siz aýtmyşlaýyn «Hudaýa bil baglap» we özgelere mätäç bolman ýaşaýam adamlar ir bilen örende öňlerinde duran traktorlary, iş maşynlary gördüler. Birdenem il-halkyň agaýana ýaşap ýören şol jenneti jülgeler hususy firmalaryň gözegçiligine geçdi, suwly çeşmeler kyrk dokuz ýyllygyna olara berildi. Allanyň suwuny pula öwürmek, ynha, şu döwrüň kartinasyny görkezýän düşünje diýip hasaplasa bolar. Bu barada siz nämeleri düşünýärsiňiz?..

– “Allanyň suwuny pula öwürýärис” diýmek, göýä, özbaşyna akyp ýatan we «hiç zada ýaraman ýatandygy» aýdylýan suwuň üstünden bent gurup, suw elektrik beketlerini gurup, pula öwürýärис diýmekligi aňladýar. Emma, hakykatda bu şeýlemikä? Ýok. Bu, Allanyň suwuny kimdir birilerine peşgeş berýärис diýmekdir. Allanyň suwy özbaşyna akýan wagtynda, bolmanam ähli halk peýdalanyar. Bu hemmeleriň, jümle ýaşaýyşyň peýdasyna. Eger sen il-halkyň bähbidi üçin, hususylaşdyrmazdan halkyň peýdasyna jemgyýetçilik hyzmatyny edýän bolsaň we mundanam halk peýdalanyan bolsa, onda, gep gutardy. Diýmek, sen Allanyň nygmatyny deňgyraňly ýagdaýda zähmet siňdirip jemgyýete paýladıgyň bolgar. Emma sen beýdeňok ahyryn! Sen munu hususy firmalara kyrk dokuz ýyllap kärendesine berýärsiň. Özem olaryň birtopary daşary ýurt firmalary. Şeýdeniňizde Allanyň suwy şol firmalaryň hususy zady boldugy bolýar. Siz munu şeýtmek bilen,

Allanyň mülkünden ogurlaýarsyňz. Allanyň suwuny pula öwürmek, köpüsi daşary ýurt firmalary bolan daşary ýurtlulara kyrk dokuz ýyllap ulanmaga bermek – «Allanyň suwuny gelmişeklere peşgeş berýärin» diýmekdir. «Alyň, muny ulanybam, ýene biraz baýaň» diýmekdir. Beýtmäge hiç kimiň haky ýok. Diňe Allanyň suwy däl, Allanyň topragy-da şeýle. Tebigy baflyklary, magdanlary-da şeýle...

Pygamber «üç zat ortalykdyr» diýýär: howa, suw we toprak. Bular jemgyýete degişlidir, ortalykdyr. Bular almaga ýa satmaga degişli däl, girdeji çeşmesine öwürmeli däl. Bu meselede diňe halkyň bähbidine gönükdirilen jemgyýetçilik işini etse bolar. Meselem, suwy daglardan şahere çekip, halkyň peýdasyna akdyrsyn. Bu eýýäm jemgyýete edilen hyzmatdyr. Şu nukdaýnazardan alanda suw mugt bolmaly. Halys bolmanda çykajysy näceräk bolan bolsa, şol çykajylaryň ýerini dolmak üçin belli bir derejede belli bir wagta çenli tölegli etse bolar. Ýone ony käbir toparlara girdeji çeşmesi edip bermekden saklanmak lazym. Tebigy gaz we kömür ýataklarynyň, topragyň hususy eýeciliği bolmaz. Meniň pikirimçe ähli gozgalmaýan emläkleriň sanawyna girýän ýerler ýatyrylmaly. Bir ýeri gozgalmaýan emläklere degişli edip, «bärsi meňki» diýýärsiňiz. Bular ýaly zat bolmaz. Soň ol ogluňa galýar, ogluňdanam agtygyňa. Yslamyň ilki döwürlerinfe ýer eýeciliği diýen zat bolmandyr. Ýer Allaňkydyr. Tutuş Ýer şary Allaňkydyr. Ýer ony işläp bejereniňkidir, suw içeniňkidir, howa dem alanyňkydyr.

– Ýone bulary aýdýanlary kommunistlikde aýyplaýarlar...

– O nämäň kommunisti, gardaşym? Pygamber şu üç zadyň ortalykdygyny aýdýar. Pygamberiň sözi bu. Pygamberiň sözüne kommunist diýýän bolsaňyz, onda pygambere-de kommunist diýiň. Pygamberimiziň döwründe şular ýalydy, emma wagtyň geçmegi bilen taladylar. Galyberse-se, Allanyň suwuny pula öwürmäge hiç kimiň haky ýok. Bu liberallar musulmanlara diýseň erbet täsir etdi. Meniň pikirimçe, bir raýat Edirneden başlap Karsa çenli ýurduň islendik ýerine, giň ýollarda döşünü gerip syáhat etmeli we hiç bir şekilde onuň ýolunu kesip, pul

almaly däl. Şindi sen Edirneden Karsa çenli gitseň, azyndan on ýerde ýoluňy kesip senden ýol pajyny alýarlar. Barmaly ýeriňe barýançaň kör-köpük pulsuz galýarsyň. Ýeri, ir wagtlar ýol kesip pul alýana näme diýilýän eken? Garakçy diýipdirler. Häzir bu garakçylygy döwletiň özi edýär. Bularyň hemmesi jemgyýetçilik hyzmatydyr. Sen şonsuzam salgyt tolap otyrsyň ahyryny. Nirä gidýär bu salgylar? Şindi gidiň-de, telekeçilerden sorap görün muny. Salgyt barsyny salyp, ejelerini dula bakdyrýarlar, görgüllileriň! Bular daşarky güýçleriň eli bilen «döwlet» diýilýän bir mahluk döredipdirler, biz bolsa bu açgöz mahlugu doýurmaga mejbur edilipdiris. Eger bu mahlugu doýurmasaň, başyna musallat bolup inilýär we pul, pul, pul... Bularyň daşary ýurt firmalaryna gitmeginiň sebäbi nämede?

– Häkimiyetiň ministrleriniň özlerini gopbamsy we başgalara sabyr-takatsyz alyp barmalary halk köpçüluginiň wyždanynda nägileligiň döremegine sebäp bolýandygy barada tankydy bellikleriň artýandygyna şaýatlyk edýäris. Mysal üçin, bir ministr çykyp, suw bendiniň açylyşynda «gapaklar gapana, suwlar tutula!» diýýär. Ýene biri «Çoruh derýasy öňler öz isleýsi ýaly akýardy, mundan soň biziň isleýsimiz ýaly akar» diýmäge het edip bilýär. Ýasaýyşa we adamzaea garşı görkezilen bu gopbamsylyga nähili garaýarsyňz?

– Bu gopbamsylyk musulman adama gelişjek zat däl. Tebigat bilen sazlaşykly jemgyýetçilik hyzmatynyň we döwlet maksatnamalarynyň geçirilmegi gerek. Şindi bularyň nusga edinen liberal ykdysadyýeti we ýekebara mülkiýeti tebigata ýara salyp, yza çekdirip, ondan peýda gazanmak düşünjesine garşı çykmagymyz gerek. Bular ýalňyş ýerden görelde alýarlar. Görelde alýan ýerlerinden kiçijik bir detaly aýdyp bereýin: ýalňışmasam, 2008-nji ýyldy öýdýän, Latyn Amerikadaky ýagyş tokaýlarynyň hususylaşdyrylyp başlan wagtynda ýerli halk aýaga galdy. Bir tarapdan seretseň, ýagyş-ýagmyr ýagsa, bir ýere üýşürilip, ýerli halka beriljek däldi. Ýerli halk suw gerek bolsa, puluny töläp almaly bolýardy. Tokaý bilen birlikde şol

tokaýa ýagan ýagyşy-da, bulutlary-da hususylaşdyrdylar. Şol sebäpli-de, ýerli halk aýaga galdy we bu tolgunşyklar wagty ýigrimi baş adamyň ömür tanapy üzüldi. Birnäçe adamy türmä saldylar. Şol günlerde habar beriş serişdelerine düşen bir detaly hiç haçan ýadymdan çykaryp bilemok, ýerli halk (indeýler) «Mülk Inkiňkidir!» diýip gygyryp, ýörişe çykypdylar. Ink – indeýleriň hudaýy. Ýerli halk «Ýagış tokaýlary Inkiňkidir, mülk Inkiňkidir! Ol amerikaly hususy firmalara berilmmez!» diýip gygyryşýardы. Hut şol günem yslam geografiýasynda başga bir waka bolup geçdi: Mekgede Käbäniň matasy çalşyldy. Käbäniň matasynyň üstünde 120 kg altın bar we şol altınlar her mata çalşylanda dabara gatnaşan döwlet ýolbaşçylaryna paýlanýar. Soňra täzeden ýene 120 kilogramly mata Beýtullanyň üstüne örtülyär. Şindi Allanyň öyüne 120 kg altın asýarsyñyz, köne matadaky altınlary bolsa gelen döwlet ýolbaşçylaryna berýärsiňiz. Nämé üçin garyp-gasara, ýetim-ýesire däl? Ýogsam bolmasa Kur'an **«altyn toplamak otdur»** diýýär. Kuranyň iň halamaýan zady altynndyr. Pygamberimiz (s.a.w) kenz aýatlary, ýagny, «Toba» süresiniň 34-35-nji aýatlary inende, **“tebbet el kanizun, tebbet el fizza, tebbet ez-zeheb»** («Ýok bolsun hannaslar, ýok bolsın altın, ýok bolsun kümüş!») diýip gygyrypdyr. Hatda onuň sesine metjidiň ýapraklary titräpdır. Şindi şular ýaly nusgalyk pygamberiň ýurdunda, şular ýaly süräniň inen ýeri bolan Mekgede, Allanyň öyi Käbede altın toplaýarsyñyz. Hut şol günem indeýler «Mülk Inkiňkidir!» diýip gygyryşýar.

- Bu nämäni aňladýar?
- Şindi bu iki hadsany deňeşdirenímizde men şeýle diýýarin: «Alla nirede?» Alla Käbede däl! Altynyň toplanýan ýerinde Alla bolup bilmez! Alla şol gün Perudaky indeýleriň wyždanyndady! Bütün ýer ýüzi Allaňkydyr, bu aýry gep. Emma altynyň, puluň jemlenen ýerinde, döwlet ýolbaşçylarynyň altın paýlaşýan ýerinde Alla bolup bilermi? Başga bir ýerde adamlar «mülk Inkiňkidir!» diýip gygyryşýar. Muny aýdanymda dindarlar meni ýazgardylar. Men muny simwoliki manyda aýdýaryn. Aýdýanlarym

simwoliki deňeşdirmə. Wyždanymyzy orta goýmak gerek, men dogry zady düşündirjek bolup jan edýärin. Şindi sen öňe çykyp sümme tokaýlary hususylaşdyranlary mysal alýarsyň. «Gapaklar gapanan, suwlar tutula» diýýärsiň. Bulary-da jemgyýetçilik bähbidi hökmünde agzaňok. Hususy firmanyň eýeçilige kyrk dokuz ýyllygyna berýärsiň. Dünýäde liberal kapitalistik ykdysadyýet höküm sürýändigi üçin bular tebigaty talaýarlar. Biziň konserwatiwlerimizem bulara ymsynýarlar. Bularyň ymsynarlyk, höwes ederlik tarapy ýok. Bular yslam medeniýetinde bar zat däl.

Gürründeş bolan: Ýusuf ÝAWUZ.

23.01.2012 ý. Odatv.com

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW. Söhbetdeşlik